

АНАЛІЗ СТАНУ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ЛОГІСТИКИ УКРАЇНИ ДО ТА ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

Піріашвілі Олександр Борисович

кандидат економічних наук (PhD),

*старший науковий співробітник відділу розвитку інфраструктури,
Державна установа «Інститут економіки та прогнозування
Національної академії наук України»*

Нові принципи організації та управління транспортною логістикою в контексті сучасних викликів євроінтеграції, які базуються на концептуальних підходах та методах мислення, що об'єднані загальним терміном «транспортна логістика», все ще в більшій мірі застосовуються на практиці найбільш ефективно функціонуючими підприємствами, транспортними компаніями, фірмами та організаціями. Зазначимо, що методи транспортної логістики об'єднують організацію та управління різними етапами, фазами та аспектами економічної діяльності в сучасних непростих умовах.

Водночас з моменту повномасштабної російської агресії в Україні на початку 2022 року сфера транспортної логістики в країні зазнала значних матеріальних та фінансових втрат, а також втрат людських ресурсів. Що призвело, відповідно, до змін транспортних маршрутів, подорожчання логістичних послуг майже у двічі, збільшенню частки автомобільного та залізничного транспорту у транспортних перевезеннях по відношенню до інших видів транспорту.

Отже, розглянемо (проаналізуємо) декілька економічних показників, які характеризують стан розвитку сфери транспортної логістики в Україні (зокрема, на залізничному та автомобільному видах транспорту) за період з 2016–2023 рр. у довоєнний період та під час військових дій внаслідок повномасштабної військової російської агресії проти України, а саме:

- 1) обсяг перевезення вантажів за видами транспорту;
- 2) динаміка перевезень вантажів усіма видами транспорту;
- 3) обсяг вантажообігу за видами транспорту;
- 4) динаміка вантажообігу за видами транспорту;
- 5) розподіл вантажообігу за окремими видами транспорту за зазначений період;
- 6) довжина основних шляхів сполучення загального користування.

Можливо зазначений вище перелік економічних показників, що характеризують стан розвитку транспортної логістики України буде доповнено в процесі нашого дослідження іншими економічними

показниками, які в повній мірі будуть віддзеркалювати стан справ в сфері транспортної логістики країни в сучасних умовах.

Таблиця 1

**Обсяг перевезення вантажів за видами транспорту в Україні
за період з 2016–2023 рр.**

(у млн т)								
Вид транспорту	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Транспорт	1543	1582	1643	1579	1641	1518	902	878
залізничний ²	343	339	322	313	306	314	151	149
автомобільний – усього ³	1086	1122	1206	1147	1232	1121	695	677
у тому числі								
автопідприємства	123	126	134	190	152	180	79	91
водний	7	6	6	6	6	5	2	2
морський	3	2	2	2	2	2	1	0
внутрішній водний (річковий)	4	4	4	4	4	3	1	2
авіаційний ⁴	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	3	к/с	к/с
трубопровідний	107	115	109	113	97	3	к/с	к/с

Джерело: складено автором на основі даних [1, с. 35–45; 2, с. 22].

Так, як свідчать дані табл. 1 щодо обсягів перевезення вантажів за видами транспорту в Україні у 2016-2023 рр., то слід зазначити наступне, що загальний обсяг перевезення вантажів в Україні становив, зокрема: 1543 млн т – у 2016 р., 1582 млн т – у 2017 р., 1643 млн т – у 2018 р., 1579 млн т – у 2019 р. та 1641 млн т – у 2020 р., 1518 млн т – у 2021 р., 902 млн т – у 2022 р. та 878 млн т – у 2023 р., або на 765 млн т менше у 2023 р. ніж у 2020 р., що становило відповідно 53,5%. Тобто простежується тенденція до поступового зменшення обсягів перевезення вантажів за період з 2020-2023 рр. Водночас на залізничному транспорті країни спостерігалась чітка тенденція до зменшення обсягів перевезення вантажів до 2023 р. та невеличким зростанням у 2021 р., зокрема: 343 млн т – у 2016 р., 339 млн т – у 2017 р., 322 млн т – у 2018 р., 313 млн т – у 2019 р., 306 млн т – у 2020 р., 314 млн т – у 2021 р., 151 млн т – у 2022 р. та 149 млн т – у 2023 р., або на 157 млн. т менше у 2023 р. ніж у 2020 р., що становило відповідно 48,7%.

Разом із цим в Україні обсяг перевезення вантажів автомобільним транспортом становив за зазначений період усього: 1086 млн т – у 2016 р., 1122 млн. т – у 2017 р., 1206 млн т – у 2018 р., 1147 млн т – у 2019 р., 1232 млн т – у 2020 р., 1121 млн т – у 2021 р., 695 млн т – у 2022 р. та 677 млн т – у 2023 р., або на 555 млн. т менше у 2023 р. ніж у 2020 р., що становило відповідно 54,9%. За цим видом транспорту також

простежується поступова тенденція до зменшення обсягів перевезення вантажів за період з 2020–2023 роки.

В табл. 2 наведено дані щодо структури обсягів перевезень вантажів за видами транспорту в Україні за період у 2016–2023 рр. у відсотках до загального обсягу перевезень в країні.

Таблиця 2

**Структура обсягів перевезення вантажів за видами транспорту
в Україні у 2016–2023 рр.**

(у відсотках до загального обсягу)

Вид транспорту	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Транспорт	100	100	100	100	100	100	100	100
залізничний ²	22	22	20	20	19	21	17	17
автомобільний – усього ³	71	71	73	73	75	74	77	77
у тому числі								
автопідприємства	8	8	8	12	9	12	9	10
водний	0	0	0	0	0	0	0	0
морський	0	0	0	0	0	0	0	0
внутрішній водний	0	0	0	0	0	0	0	0
авіаційний ⁴	0	0	0	0	0	0	к/с	к/с
трубопровідний	7	7	7	7	6	5	к/с	к/с

Джерело: складено автором на основі даних [1, с. 35–45; 2, с. 22]

Як свідчать дані табл. 2, лівова частка перевезень вантажів за видами транспорту в Україні за зазначений період припадала на автомобільний транспорт і мала тенденцію до поступового збільшення, і становила, зокрема, 71% – у 2016 р., 71% – у 2017 р., 73% – у 2018 р., 73% – у 2019 р., 75% – у 2020 р., 74% – у 2021 р., 77% – у 2022 р. та 77% – у 2023 р. у відсотках до загального обсягу, або на 2 в.п. більше у 2023 р. ніж у 2020 р. Друге місце за обсягами перевезення вантажів в Україні займає залізничний транспорт, його частка становила, зокрема: 22% – у 2016 р., 22% – у 2017 р., 20% – у 2018 р., 20% – у 2019 р., 19% – у 2020 р., 21% – у 2021 р., 17% – у 2022 р. та 17% – у 2023 р. у відсотках до загального обсягу, або на 2 в.п. менше у 2023 р. ніж у 2020 р., що говорить про тенденцію до поступового зменшення.

Отже, як зазначає Д.Мальнов у своїй роботі, зокрема «З розвитком процесів глобалізації та інтенсивною інтеграцією транспортної галузі України в загальноєвропейський простір виникають нові ланцюги постачання, нові маршрути мультимодальних та інтермодальних перевезень, змінюється нормативно-правова база та особливості співпраці вітчизняних та зарубіжних учасників перевезень, створюються новітні програмно-інформаційні продукти. Ці зміни відбуваються швидко, відповідно до загальносвітових тенденцій і потребують додаткового дослідження» [3, с. 2].

Внаслідок військових дій на території України змінились маршрути транспортної логістики та відповідна структура видів транспорту, які забезпечують вантажні перевезення. Через закриття повітряного простору над Україною авіаційний транспорт не працює. Також в умовах військових дій спостерігаються складнощі з використанням водного транспорту в країні. У зв'язку із цим вимушена зміна логістичних маршрутів та видів транспорту призвела до збільшення терміну транспортування та здороження перевезень, що негативно впливає на процеси відновлення національної економіки в сучасних умовах.

У зв'язку із цим з метою інноваційного розвитку та «зеленого» відновлення транспортної інфраструктури, а також удосконалення сфери транспортної логістики в умовах реконструктивного відновлення економіки України необхідно при розробці та актуалізації (модернізації) стратегії розвитку транспорту (транспортної інфраструктури та сфери логістики) доцільно враховувати перспективи розвитку різних видів транспорту в сучасних умовах євроінтеграційних викликів. До того ж, необхідно враховувати сучасні світові тенденції щодо процесів декарбонізації на транспорті в контексті глобальних викликів суспільства.

Список використаних джерел:

1. Транспорт України. 2021 : статистичний збірник / Державна служба статистики України. Київ. 2022. С. 35-45.
2. Транспорт України. 2023 : статистичний збірник / Державна служба статистики України. Київ. 2024. С. 22.
3. Мальнов, Д. (2024). Особливості розвитку та функціонування транспортної інфраструктури України в контексті зовнішньоекономічної діяльності. *Економіка та суспільство*. (64). С. 2. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-79> (дата звернення: 16.05.2025).